

ТЕМИДА ВИЖДА ДЕТЕТО

Проект на Асоциацията на прокурорите в България, изпълняван съвместно с Фондацията за развитие на правосъдието с финансовата подкрепа на семейна Фондация „Лъчезар Цоцорков“ за 2024-2025 г.

**ПРЕДСТАВЯНЕ НА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПРЕЗ 2024 Г.**

ПРОБЛЕМИ

- Наднационалните стандарти не са адекватно въведени
- Особени празноти относно уязвими деца (специалното отношение към тях е приоритет на ЕК)
- Засилва се ролята на компенсиращата съдебна практика
- Изискване за нов тип функционална специализация
- Започна въвеждането на стандартите Мендес в Европа
- Необходимост от системно близко сътрудничество в КМ

НУЖДИ

1) Повишаване на функционалния професионален капацитет на наказателната система в досег с деца да **прилага най-добрите** европейски и национални практики, вкл. към особено уязвими деца и с **максимално компенсиране на празнотите** с обучаване на **критичен брой служители**

2) Единен и обвързващ минимален **образователен стандарт за специализация**, осигуряващ устойчива практика и капацитет за надграждане

3) **Реформа на Координационния механизъм**

НУЖДИ

1) КАПАЦИТЕТ

- идентифициране на приложимите най-добри практики, вкл. към уязвими деца

- идентифициране на конкретните потребности

2) СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ

- повишаване на функционалния капацитет

- минимален специализиран правораздавателен стандарт

3) РЕФОРМА НА КМ

- основано на знание сътрудничество между участниците в КМ

ПРОЕКТНИ ЦЕЛИ

ПОМАГАЛО ЗА МАГИСТРАТИ, РАЗСЛЕДВАЩИ ОРГАНИ И ОРГАНИ ПО ЗАКРИЛА В ДОСЕГ С ДЕТЕ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

- Социална уязвимост на деца;
- Правно положение на непълнолетен извършител;
- Правно положение на дете, пострадало / свидетел на престъпление;
- Сравнителна структура на правата на детето-извършител и детето-жертва и на техните нарушения.

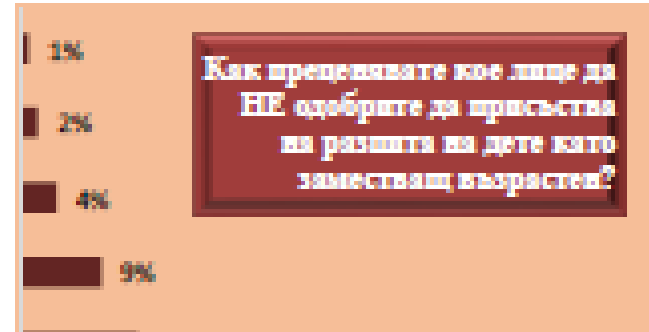
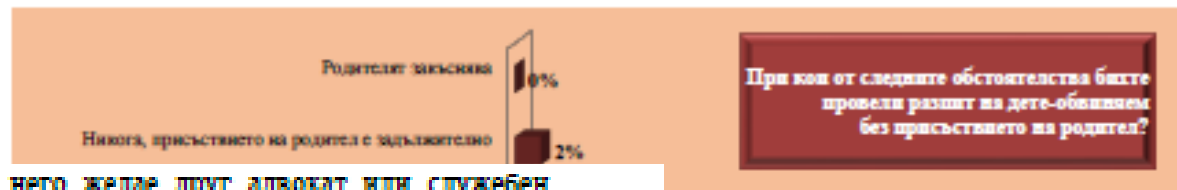
ИЗ ПОМАГАЛОТО...

1) анкетни проучвания:

- 125 прокурори, следователи, съдии, разследващи полицаи
- 115 педагози, психолози, ИДПС, адвокати

2) 5 фокус-групи с 50 респонденти

СПОРЕД ВАС КОЕ ОТ СЛЕДНИТЕ, КОГАТО Е НАЛИЦЕ СПРЯМО ДЕТЕ-ОБВИНЯЕМ, ПРЕДСТАВЛЯВА УЗВЪИМОСТ, ИЗИСКВАЩА СПЕЦИАЛНО ПРОЦЕСУАЛНО ТРЕТИРАНЕ? (магистрати)	Пол		Професия		Опит	Район
	мъж	жена	б.в.	прокурор	млад	стар
Ниска възраст	58.5	59.7	16.7	62.5		
Ниска съзнателност	12.2	15.6		18.8		
Женски пол						
Дете, извикано в процедура по екстрадиция / ЕЗ						
Ниска образователна						
Друга раса (напр. африканци)						
Болен родител						
Малцинствен етнос						
Многодетно семейство						
Проституция						
Брамакост						

Извадки от проведени интервюта:

„Разпознава се необходимостта от подкрепящо лице – родител, педагог или друг. Малко е параноичното, но все пак се разпознава, че не е добре

Извадки от проведени интервюта:

„Общовещно характеристиката се прави по документи, а не индивидуално. Съгласен съм, че определена стандартизация на максимални рекламисти е задължителна, но се притеснявам от рутинизиране на процеса и загуба на индивидуализация. Практиката е разхопосочена. Има магистрати, които търсят

Извадки от проведени интервюта:

„Непълнолетните са особено уязвима категория лица от свобода. Те могат да имат трудности при регулирането на своите настроения, impulses и поведения. Нивото на социално взаимодействие между тях и персонала на МЛС и отношението на персонала към тях е много ниско.

Извадки от проведени интервюта:

„Уязвимостта на основните деца започва да се появява като тингича линия. Най-сериозните проблеми са с късно основните (между 5 и 7-ми години). Дотогава са живели в дом за сироти, не е имало кой да им създаде задръжки. Основателите не са в състояние да го направят. Критериите за подбор на основателите са формални – много интелигентни хора (лектори, архитекти, журналисти, адвокати, бизнесмени, оражейки маганти), с образование и висок материален статус, но без емоционална зрялост и интелигентност, със собствени

ИЗ ПОМАГАЛОТО...

Дълбочинни интервюта с:

3) 22 адвокати, социални работници, психолози, анализатори, вкл. от МКБППМН, ДАЗД, ГДИН, правозащитни организации, общински и НПО центрове за подкрепа, аналитични центрове;

4) прокурори, съдии и адвокати от Германия, Гърция, Исландия, Португалия и Румъния.

Германия, Гърция, Португалия, Румъния

Навършването на пълнолетие в хода на производството няма правно Производството се развива по правилата за непълнолетни, тъй като меродавна е въз момента на извършване на престъплението.

ИЗ ПОМАГАЛОТО...

СИСТЕМАТИКА на нормативните стандарти

5. ПРАВО НА ЛИЧНОСТНА ХАРАКТЕРИСТИКА

НОРМАТИВНИ СТАНДАРТИ

Чл. 7 Директива 2016/800	1. Държавите членки гарантират отчитането на специалните потребности на децата от гледна точка на закрила, образование, обучение и социална интеграция. 2. За тази цел на децата, които са заподозрени или обвинявани в участие в измамливото
--------------------------	--

НОРМАТИВНИ СТАНДАРТИ

СВОЕВРЕМЕННО И НАДЛЕЖНО РАЗРЕШАВАНЕ И РЕШАВАНЕ НА ДЕЛОТО

Чл. 6, ал. 1 ЕКПЧ	(1) Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е измамливо обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок,...
Чл. 40, ал. 2, б. „б“, т.iii К	(2) За тази цел [детето да бъде третирано по начин, съвместим с чувството за достойнство и собствена стойност на детето, който укревя зачитането от детето на основните права и

7. ПРАВА, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАДЪРЖАНЕ ПОД СТРАЖА

НОРМАТИВНИ СТАНДАРТИ

ПРАВО НА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЗАДЪРЖАНЕТО

Чл. 37, б. „б“ КПД	Държавите - страни по Конвенцията, осигуряват: б) всяко дете да е задържано или осигурено да се използва за
Чл. 10 Директива 2016/800	1. Държавите членки ограничават до

1. ПРАВА, СВЪРЗАНИ С ЩАДЯЩИ ПРОЦЕДУРИ, ОСИГУРЯВАЩИ УВАЖЕНИЕ И РАЗБИРАНЕ

НОРМАТИВНИ СТАНДАРТИ

ПРАВО НА ЗАКРИЛА И ПРАВО НА ЗАЩИТА

Чл. 18 Директива 2012/29	Безопасност на жертвите	Чл. 280, ал. 6 НПК	напомощи/процедури. ...Разпитът се провежда при вземане на мерки за избягване на контакт с подсъдимия,
ПРАВО НА РАЗПИТ В СПЕЦИАЛНИ ПОМЕЩЕНИЯ ОТ СПЕЦИАЛНО ОБУЧЕНИ ПРО-ФЕСИОНАЛИСТИ, ПО ВЪЗМОЖНОСТ ОТ ЕДНИ И СЪЩИ ЛИЦА, ВКЛ. ОТ СЪЩИЯ ПОЛ ПРИ НЕКОИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ			
Чл. 23, ал. 2 Директива 2012/29	Безопасност на жертвите	Чл. 23, ал. 2 Директива 2012/29	2. В хода на разследването в измамливото производство за жертвите със специфични нужди от защита, установени в съответствие с член 22, параграф 1, се предоставят следните мерки: а) интервюване на разпитите на жертвата в помещения, предназначени или адаптирани за тази цел; б) интервюване на разпитите на жертвата от или посредством професионалисти, специално обучени за тази цел; в) интервюване на всички разпити на жертвата от едни и същи лица, освен ако това не противоречи

ИЗ ПОМАГАЛОТО...

3. УСЛОЖНЕНИЯ ПРИ СЪУЧАСТИЕ С ПЪЛНОЛЕТЕН СЪПРОЦЕСНИК

Директивата въвежда препоръка непълнолетният обвиняем да може да се ползва от особените гаранции, обезпечаващи правата му, когато е съпроцесник на пълнолетни лица. Тя не изисква производството да се движи по реда за непълнолетни.

АНАЛИЗ на
нормативните
стандарти

Транспонирането на общественият стандарт е непълноценно и концептуално отклонено. Съгласно Директива 2016/800 правото носителят на родителска отговорност / заместващия го възрастен да бъде информиран е основно право на обвиняемото дете. Разпоредбите на чл. 385а и чл. 385б НПК са предназначени да транспонират две самостоятелни права с еднакъв съдържателен обхват - право на детето (чл. 385а) и на носителя на родителската отговорност (чл. 385б) последният да получи

Правото на личностна характеристика е ново и установено за първи път с чл. 7 Директива 2016/800 със статус на основна процесуална гаранция. Институтът е инструмент за адаптиране на наказателното производство към

ИЗ ПОМАГАЛОТО...

Като не се произнася изрично, НПК предоставя на съответния орган преценката как да постъпи, когато пълнолетното е настъпило след привличане като обвиняем.

Добри
законодателни и
съдебни практики
на адаптирана
процедура

Положително следва да се оцени нагласата у близо половината респонденти (49%) предимство да се отдава на мнението на детето, когато то не желае родителят му да участва. Действащата система е силно упрежвана, че пренебрегва

Самодисциплинирането на практиката по разследване в посока намаляване на броя на разпитите и тяхното аудиовизуално записване, както и използването на сини стая и зони-закрита следва силно да се препоръча до пълно транс-

Добри
законодателни и
съдебни практики
на щадяща
процедура

Манипулативни подходи на разпит, насочени към заобикаляне на правото на детето да мълчи, увеличаващи рисковете от самообвинение и наруша-

Непрепоръчителни законодателни и
съдебни практики на адаптирана и
щадяща процедура

аудиовизуален запис, който да позволи наблюдение на поведението му. Обвиняемият трябва да има възможност лично да си състави мнение за достоверността на показанията, което е част от правото му на лично участие и защита в производството.

Въпреки че дъщеря била заловена от свидетел, комуто детето разказало случилото се, на метри от местопрестъплението непосредствено след дажнето, което оставило съмненията за достоверността на показанията на детето, по необяснима причина обвинение му е повдигнато едва след разпита на детето, проведен сутринта на следващия ден. Това лишило обвиняемия и защитника му от правото им да участват в разпита на детето, повтарянето на който в съдебното заседание било изцяло отказано от сада. Последният припадък, че това не било „дължимо процесуално нарушение, тъй като към часа на разпита все още липсвало прилагане на обвиняемия лице“. За описаното несъмнено нарушение на чл. 55 НПК няма значение как е проведен разпитът и колко достоверни или пълни са показанията на детето, нито колко многобройни и еднопосочни са останалите доказателства, обезпечавали осъждането.

ИЗ ПОМАГАЛОТО...

- Национална съдебна практика
- Решения на ЕСПЧ

уведомяване. Отделен е въпросът как *дана* упражнява и регулира обхвата на правото.

Прокуратурата прекратила наказателното производство за престъпление по чл. 137, ал. 1 НК срещу малолетно момче. Първият разпит на пострадалия е проведен единствено в присъствието на ИДПС, а вторият – в присъствието на майката. В никакъв от двата не е участвал педагог или психолог. В първия си разпит момчето отговорило противоречиво дали желае ли да бъде информирано за хода на делото, но на втория отговорило положително. Въпреки това разследването не му било предложено по съображения, че не желаел това. Според сада правата му по чл. 75 НПК

Разпитът на дете-свидетел следва да е взимат съобразен с възрастта и интелекта му, с неговата психическа зрялост и евентуална зависимост от лицата, спрямо които се води наказателното производство. Разпитът трябва да е в оглед необходимостта да се достигне до обективната обстановка при разпит на дете, особено когато то създават условия, при които то не се счита застрашено

В случая пострадалият малолетник е отсъствал от всички лица, имащи право да е съединен, че е дал искрени, изпълнени от под социалното положение и личностното му развитие като такава му се дава специална защита. Такова личното му достойнство и да му се гарантира съгласно съдебната практика да бъде разпитан само когато

съединен е с лицата, които са близки до детето и в права на всички родители.

Из практиката на ЕСПЧ:

Жалбоподателят Павлов, гражданин на Кипър, по онова време малолетен, се живял в полицейска заедно с баща си. Директорът обикал на баща му, че се води разследване за убийство и грабеж, че доказателства свързват сина му с извършването им и е издаден заповед за задържането му. Тогавашният задържаният полицай, познат заповедта и арестувал момчето, като го „предупредил“ съгласно Съдебните правила, вкл. че не е длъжен да говори, но казаното от него може да бъде използвано в предстоящи съдебни процедури. След това малолетникът е отведен в съседно помещение за разпит. Бащата се притеснил, че полицаят може да използва сина, но директорът го уверил, че такава практика няма. Той измислил, че случил е сериозен и следва да се потърси адвокат. Минути по-късно, след като разпитът

ИЗ ПОМАГАЛОТО...

Сравнителна структура на
правото на информация

моментът на повдигане на обвинението. Поради това обхватът на информационното право

НАЙ-КЪСЕН МОМЕНТ НА ИНФОРМИРАНЕ: ОБХВАТ НА ИНФОРМАЦИОННО- ТО ПРАВО:	„НЕЗАБАВНО“ МИНИМАЛЕН ОБЕМ (вкл. при задържане преди обвинение)	ПОВДИГАНЕ НА ОБВИНЕНИЕ (МАКСИМАЛЕН ОБЕМ) ¹	
		непосредствено преди	непосредствено след
ОСНОВНИ („КЛЮЧОВИ“) ПРАВА			
Право на устен и писмен превод	X	X	
Право на адвокатска защита и на правна помощ	X	X	
и право на достъп	X	X	
 Неприложимо	X	X	

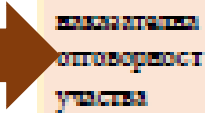
Легенда:

- Основно право
- Процесуална гаранция
- Правна възможност
- Неприложимо

ПРАВО	АДАПТИВНА ПРОЦЕДУРА		ЩАДЯЩА ПРОЦЕДУРА
	дете-обвинен	дете-задръжан	дете-жертва
да бъде считан за виновен	Пълно обем. Нарушението (на процесуалните права) е съществено. Може да породя отговорност на държавата за вреди и дисциплинарна и наказателна отговорност за виновните лица.		
да запази мълчанието	Пълно обем. Нарушението (на процесуалните права) е съществено. Може да породя отговорност на държавата за вреди и дисциплинарна и наказателна отговорност за виновните лица.		
на защита срещу самозакримване	Обхват е изключен от ограничения, произтичащи от задължението на психологически съветник и необходимостта да бъде изслушан за малолетните.		
на равенство на средствата ¹	Пълно обем. Предоставяните средства са изключени. Нарушението	Пълно обем. Нарушението	

Сравнителна структура на
правата на детето-извършител
и детето-жертва и на техните
нарушения

Процесуално значение на
уязвимостите

УЯЗВИМОСТ	АДАПТИРАНА ПРОЦЕДУРА		ЩАДЯЩА ПРОЦЕДУРА
	дете-обвинен	дете-задръжан	дете-жертва
Уязвима психическа състоятелност, която не защитава годността да се носи наказателна отговорност и да се участва в производството, вкл. като свидетел	Участнето на педагог/психолог при разпита му и при информирането за правата му е необходимо. Спешното на правата, свързани с придружаване и информиране на родителя става критично важно и нарушаването им най-малкото е съществено. Силна препоръчителност на видеозапис на разпита. Разширена СИПЕ. Нараства изключването на задължението на ръководно-решаващия орган да следи за качеството на защитата и за личното участие на обвиняемия в производството.	Участнето на педагог/психолог при разпита му и при информирането за правата му е необходимо независимо от възрастта. Нараства изключването на правата на щадяща процедура и особено на правата за разпит чрез видеоконференция в специално помещение, без контакт с обвиняемия и с видеозапис. Разширена СИПЕ. Силно да се обмисли изключването на	

ПРОФИЛ НА ОБУЧАЕМИТЕ ГРУПИ

Най-голям интерес:

- Управление на конфликти и време
- Изграждане на доверие
- Ефективна работа в екип
- Лидерство, Комуникативни стилове, Емоционално интелигентно общуване
- Практически препоръки за водене на разпит на дете
- Специфичните процесуално-значими уязвимости
- Нарушения на закона и техните последици

3. От най-голям интерес за мен е (не повече от 5 предпочитания):						
Групи:	I	II	III	IV	V	ОБЩО
задачите						
7. Лидерство и стилове на управление на хора и процеси	7	6	6	9	7	35
8. Емоционално интелигентно общуване	6	9	5	8	7	35
9. Комуникативни стилове	4	8	6	5	7	30
10. Развиване на способността за ефективна работа в екип	4	5	3	7	6	25
4. Развиване на способността за ефективна работа в екип	12	9	1	10	7	39
5.Цел и ценности на екипа	4	3	2	0	3	12
6. Екипни роли и разпределение на	6	5	3	10	8	32
13. Умения и стратегии за създаване на ефективни планове	3	3	5	6	3	20
14. Управление на екипната енергия	0	1	2	2	3	8
15. Управление на екипната мотивация	2	4	3	3	3	15
16. Управление на времето	6	5	3	9	7	30
17. Управление на екипни срещи	1	1	4	2	3	11
18. Умения за справяне с конфликти в екипа	10	9	11	11	11	52
19. Умения за изграждане на доверие между различните професионалисти в мултидисциплинарен екип	6	8	4	6	7	31

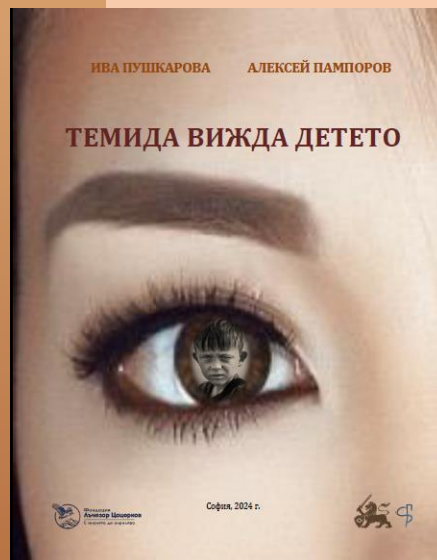
Група	Регистрирани за участие ¹	Реално участвали (жени / мъже)	Прокурори следователи	и Съдии	Разследващи полицаи	Социални работници и психолози
Първа група	21	21 (16 ж / 5м)	18	2	0	1
Втора група	26	25 (17 ж / 8 м)	20	1	3	1
Трета група	24	22 (13 ж / 9 м)	13	5	3	0
Четвърта група	25	25 (14 ж / 11 м)	16	3	4	2
Пета група	27	23 (18 ж / 5 м)	15	4	1	3
общо	123	116 (78 ж / 38 м)	82	15	12	7

СПЕЦИАЛИЗИРАНО ДВУСТЕПЕННО ОБУЧЕНИЕ

Първи цикъл: „Добри практики за ефективно екипно функциониране по КМ по случаи с деца-пострадали и извършители на престъпления“

- Фактори за продуктивна работа на високофункционални екипи;
- Управление на динамиката на екипно представяне по КМ;
- Емоционална интелигентност при взаимодействие в КМ;
- Инструменти на ефективната комуникация;
- Разпознаване и справяне с конфликти;
- Управление на време и задачи.

Втори цикъл: „Добри практики за провеждане на наказателни производства с участие на дете“

- Упражняване на наученото в симулации;
- Социални уязвимости при децата и процесуалното им значение;
- Структура и сравнение на правата на детето-извършител и детето-пострадал в процеса;
- Видове нарушения на закона, добри и лоши практики;
- Последици от лошо транспониране на обществени стандарти.

ЕЛЕКТРОНЕН САМООБУЧИТЕЛ (достъпен през www.prokurori.bg)

UNDER
CONSTRUCTION

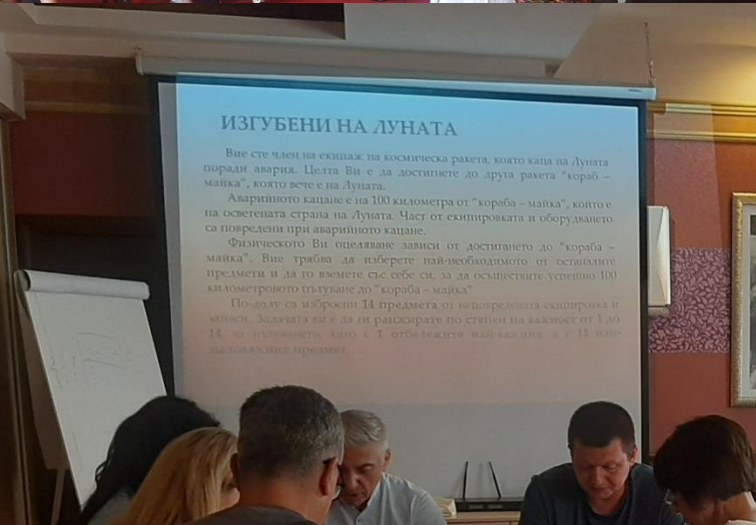
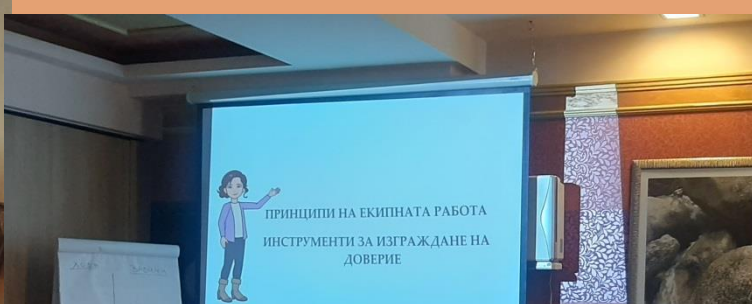
ТЕСТ
ЗА САМОПОДГОТОВКА И
САМООЦЕНКА
(за регистрирани
потребители)

генерира тестове от по 25
въпроса от 300. Годен да
сертифицира.

БИБЛИОТЕКА

база данни от помагала и
стандарти

Трите най-важни неща,
които научих

Ефективно управление на
времето; различни стилове на
поведение; подход към
различните типове хора
Различните видове хора;
характеристиките на всеки тип
личност; модели и
инструменти за въздействие
върху личността

Ръководя правилно екипа си.
Добрата дисциплина спомага за
резултата. Да бъде подкрепящ
фактор в екипа.

Ефективно управление на
времето; какъв тип поведение
имам; ефективни практики за
работ

Важн
повед
критер

Стил на поведение. Мога да
оцелея на Луната. Стил на
комуникация, вкл. с деца

Конфликтите в екипа на
следва да се

Да чуя друго мнение. Да споделя
визданията си.
Организация на екипната работа.
Управление на конфликта. Изслушване
на чуждо мнение и вземане на
решения.

ИЗ ОБРАТНАТА ВРЪЗКА...

Знам по-малко, отколкото съм
мислела. Групата постига повече от
отделния индивид. За разбирането е
важно слушането.

Планиране на времето. Определяне
характера на човек. Ползесността от
екипната работа.

Добри практики за екипна работа.
Степенуване на приоритети.
Лидерски умения за добро
ръководство.

Матрицата на Айзенхауер. Личностни
типове. Управление на времето.

Организация на време и задачи
Пълноценна работа в екип
Управление на конфликти.

Работа в екип. Управление на
конфликти. Управление на времето.

Комуникация с различни типове хора.
Да подобря работата си в екип.
Научих неща за себе си.

Качествата които притежавам. Каква

е най-важни неща,
научих

подходи за работа в екип.
гледни точки и
толерантността. Да бъдеш деен.

Важността на анализа при постигане
на резултат. Липсата на универсални
модели. Доверие в собствената
позиция и подход.

Отваряне към знания и умения, които
не са юридически. Човек може да
работи над себе си. Екипите трябва да
се развиват.

поведение личностови и в група.
Управление на конфликт.

Психологическата интерпретация за
работата на колектива. Подобряване
работата в колектива.

ИЗ ОБРАТНАТА ВРЪЗКА...

Екип: гъвкаво функциониране; управление на конфликти; ефективна организация на работния процес.

Тест за оценяване на хронотип; Ролеви игри; Изграждане на екип от хора, които не се познават;

Посланието, че промяната зависи от всеки от нас.

Казуси; Тестове; Симулационни игри.

Игрите; Управление на конфликтите и необходимостта от тях; Матрица за важни-маловажни задачи.

Открих, че вървя в правилна посока.

Да погледна някои въпроси от различни ъгли; Решаване на логически задачи в екип; Организация на времето.

Резултатите, които могат да се постигнат, когато успееш да разбереш дете, да планираш времето си и подбереш правилните хора за екип.

Следното беше от особен интерес за мен

Да наблюдавам себе си през наученото; Да разбера как ме възприемат околните; Бързо сработване с непознати хора. Какъв типаж личност съм.

Повече такива семинари.

Повече ролеви игри.

По-дълги семинарите от този тип.

Повече ролеви игри.

По-дълъг семинар.

ИЗ ОБРАТНАТА ВРЪЗКА...

Предложения за подобрене

Да се променят екипите в игрите, за да се усети сблъсък м/у различните типове хора.

Сертифицирани 116
прокурори, съдии,
разследващи полицаи,
педагози и психолози
Изграждаща се
професионална мрежа

ЗАЯВКАТА ЗА БЪДЕЩЕТО...

Работни групи
работили заедно в
едно семинарно
събитие да
продължат заедно
работа и в следващо
такова.

Да се продължи с
този тип семинари.

Още практическа
работа в екип.

Повече ролеви игри
и задачи.

Да са все така
смесени хора от
различни
институции.

По- дълъг семинар

По- дълго
обучение;
Повече
интерактивни
занимания.

Повече семинари да
бъдат така
оригинално
проведени.

Ограничеността на
времето да бъде
преодоляна чрез
продължаване на
тематиката.

Повече от същото +

Домашно насилие

Професионален интегритет

Професионална мрежа

Разиграване на
практически
насочени ситуации
Повече писмени
материали

Как да се справяме
по- лесно със
стреса.

ЕКИПЪТ

Владимир Николов

Доли Траницова

Маргарита
Попова

Ивайло Илиев

Блага Георгиева

Ива Пушкарлова

Петя Попова

Диляна Гитева

Алексей Пампоров

Емил Райнис

ОРГАНИЗАЦИИТЕ

Фондация
Лъчезар Цоцорков
С нисията да окрилява